

Valkoselkätikan (VU) kartoituksesta

kuvat Anniina ja Jari Kontiokorpi

Kartoitus painottuu maalis-toukokuulle

- Helmi-maaliskuun vaihteesta reviirien hakemista etenkin rummuttavia kuuntelemalla ja atrapoimalla
- Huhtikuussa kolojen hakemista
- Toukokuussa poikaspesien etsimistä

Valkoselkätikalla iso reviiri

- Reviiriin kuuluu usein lehtimetsiköitä, välillä aukeaa (vesistöjä, peltoja, hakkuuaukeita)
- Talvella voivat kierrellä varsinaisen reviirin ulkopuolella
- Ns. talvikolot omaperäisiä, kolon tilavuus vain puolet pesäkolosta, purut usein lumikerrosten välissä
- Reviirin merkkinä eri-ikäisiä syönnösjälkiä lehtipuissa
- Nokan sivuiskun jälki noin 6 mm, samaa luokkaa kuin pohjantikalla, palokärjellä noin 1 cm
- Vanhat syönnökset ja vanhat pesäkolot antavat vahvat vinkit asutusta metsästä

Syönnösjälkien tulkinta ei aina helppoa

**Valkoselkätikalla noin
puolisenttiä leveä nokaniskujälki**

**Palokärjellä noin sentin nokaniskujälki,
kuin kirveellä olisi lyöty**

Maastotyö hidasta

- Talviruokinta, tikkakamera ja rengastus auttavat reviirien tarkistuksessa ja rajojen arvioinnissa
- Metsiä ja metsänreunoja kannattaa koluta pitkin talvea
- Rummutuskausi alkaa jo tammi-helmikuun vaihteessa, parhaimmillaan usein helmi-maaliskuun vaihteessa
- Rummutusta kuulee etenkin aamuvarhaisella, äänenvahvistuslaitteet auttavat etsinnässä
- Atrapilla saa usein reviirilinnut esille, mutta menetelmän teho vaihtelee eikä se koskaan kerro koko totuutta
- **Rengastuksen tavoin atrapointi on häirintää, kerran reviirin löydyttyä ei atrappia saa käyttää enää turhaan**
- **Atrapin käyttö haudontavaiheessa voi riskeerata pesinnän**

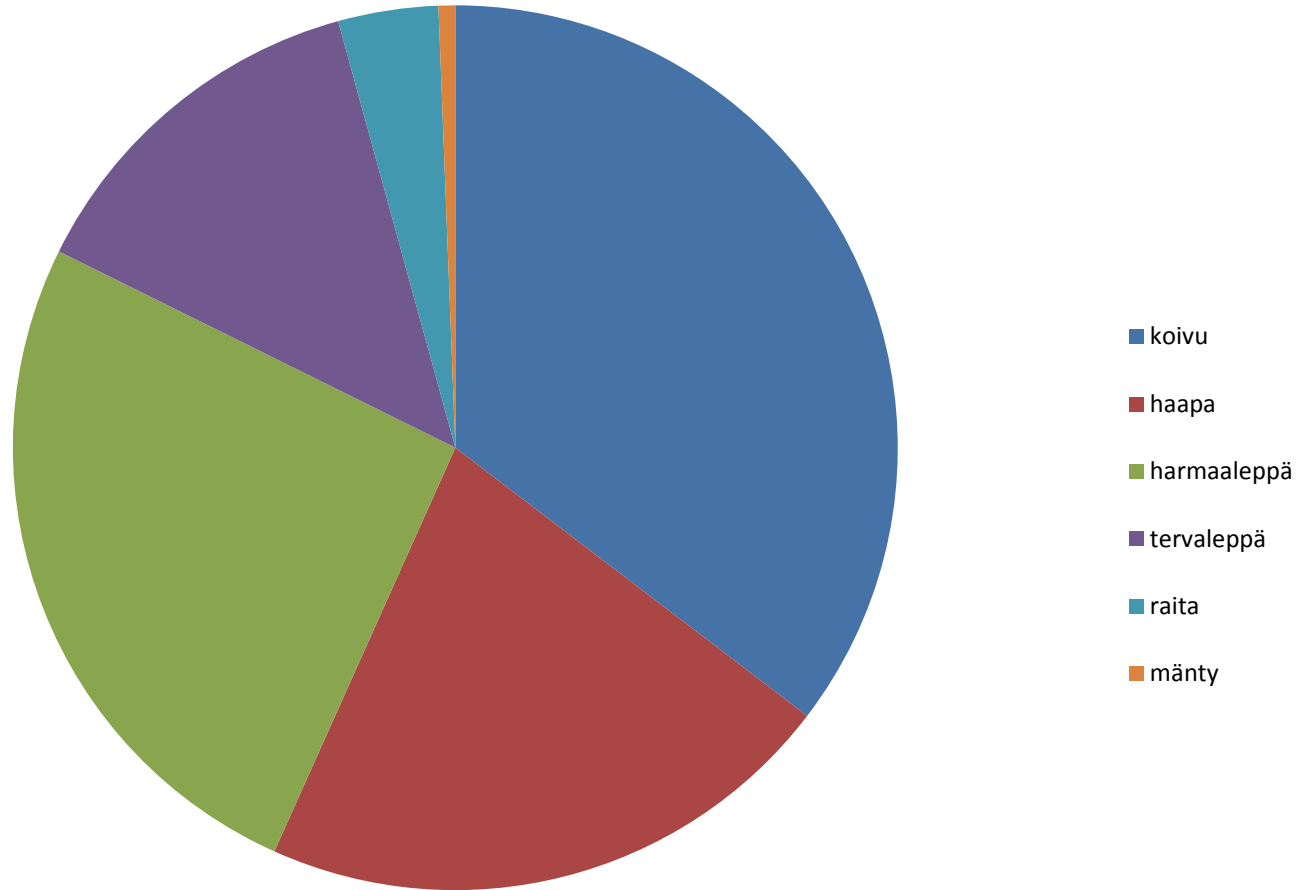
Pesänkaivuu alkaa maaliskuun loppupuolella

- Helmi-maaliskuiset tapaamispaikat voivat olla kilometrienkin päässä tulevasta pesäpaikasta
- Pesien etsintä kannattaa aloittaa maaliskuun lopussa
- Saarikohteet kannattaa koluta jäiden aikaan
- Purut erottuvat hangelta usein hyvin, leppälastut paremmin kuin haavan ja koivun, korkealle ja tuulella koverretun pesän purut hajaantuvat pahasti
- Lumen sulettua vaaleat haavan ja koivun purut erottuvat leppälastuja paremmin
- Harmaapäätikan ja käpytikan alettua pesänteon huhtikuun puolella vaikeutuu valkoselkätikan pesien etsintä

Purut ja pesäkolo eroavat sukulaislajeista

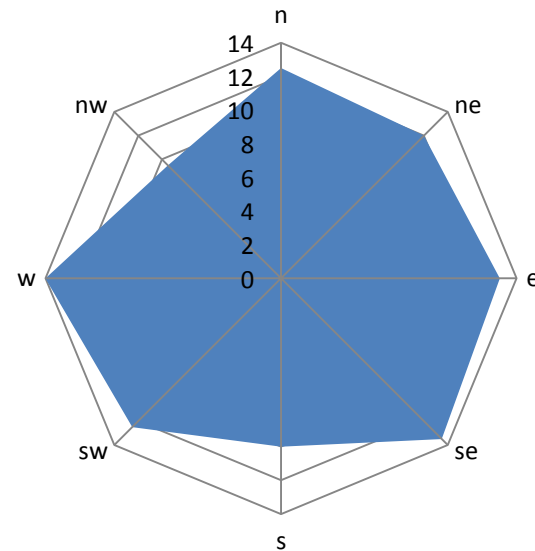
- Pesäkolon purumäärä neljäsosa muovipussillista
- Lastun koko hiukan suurempi kuin käpytikan, harmaapäätikan kanssa samaa luokkaa
- Kolon suu varsin pyöreä, kolonsuun alaosa käpytikkaa harvemmin viistetty
- Kolonsuun koko käpytikan vastaavaa hiukan suurempi, harmaapäätikan koloa pienempi
- Kokoa usein vaikea arvioida, etenkin korkealla olevat haavankolot vaikeita ja ne pitäisi varmistaa myöhemmin

Pesäpuina lehtipuut – Parikkalan seudun pesäpuut 2003-2016 (N=164)

Useimmiten kuollut tai puolikuollut puu

- Pesän korkeus ka. 7,7 m maan pinnasta, vaihteluväli 2,5 – 18 m (N=108)
- Pesäpuun keskimääräinen ympärysmitta rinnan korkeudelta 92 cm, vaihteluväli 51 – 200 cm (N=78)
- Kolon suu voi olla mihin ilmansuuntaan tahansa (N=98)

Pesäpuu voi olla oudossa paikassa

- Yleensä kannattaa hakea pesää ensin edellisvuotisen pesän läheltä (jos tiedossa), sen jälkeen laajentaa etsintää
- Usein lähellä aukkoa, helposti lennettävässä paikassa, mutta joskus melkoisessa risukossa
- Voi olla parhaimmassa lehtimetsässä tai sitten muutamien ruokailumetsän välissä esim. hakkuuaukon ainoassa pötkelössä
- Monesti pesä mökin pihapiirissä
- Tarpeeksi paksut kuolleet lehtipuut, elävät lepät, raidat ja haavat sekä pakurikoivut kannattaa tarkistaa huolellisesti

Poikaset yleensä varsin hiljaisia

- Haudontavaiheessa etenkin naaras ei tule välttämättä kolon suulle kurkkimaan, vaikka puuta rapsuttaisi
- Huhtikuun jälkipuolella tikkaemot hyvin hiljaisia ja ”kadoksissa”
- Alkukevällä löytyneet kolot pitää tarkistaa poikasvaiheessa
- Pienten poikasten vaiheessa ainakin toinen emo on lähellä pesää ja varottelee usein kuuluvasti
- Pienten poikasten heikko sirinä ei kuulu korkealla olevista koloista

Pesäpoikasaika kartoituksen tärkein vaihe

- Poikaset kuorittuvat yleensä toukokuun alkupäivinä
- Pesästä lähdetään keskimäärin toukokuun lopulla
- ”Eurotalvet” lisänneet hajontaa: aikaisimmat pesästä lähdöt jo ennen 20.5., myöhäisimmät Juhannuksen aikaan
- Isot poikaset joskus melko äänekkäitä, etenkin kurkkiessaan kolosta. Ei yllä kuitenkaan esim. käpytikan metelin asteelle
- Pesästä lähdön lähestyessä poikasen ääni aikuisen kutsuäänen tapainen kyyksautus

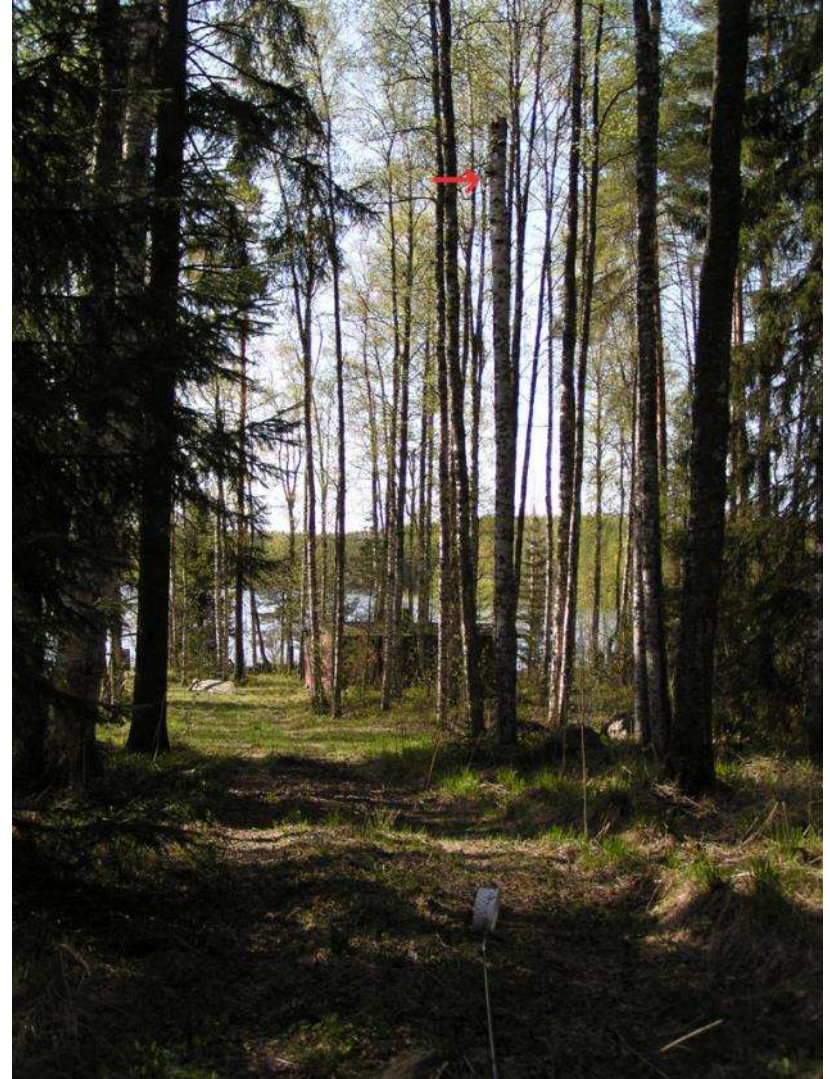
Maastopoikasia voi havaita emojen kanssa kesäkuun aikana

- Pesästä lähdön alkaessa olla käsillä emot rummuttavat aamuisin ja iltaisin aktiivisesti lähellä pesää (parinsadan metrin päässä pesästä) ilm. houkutellakseen poikasia pesästä
- Maastopoikaset voivat kerjätä melko äänekkäästi, mutta toisaalta voivat olla pitkiä aikoja hiljaa paikoillaan korkealla puun kätköissä
- Poikue hajaantuu nopeasti pesän läheltä, normaalisti naaras ottaa osan ja koiras osan poikasista lähtiessään eri suuntiin reviiriä

Kartoitus hidasta puuhaa

- Hyvää reviiriä vartioidaan läpi vuoden
- Etenkin Saimaan saarissa tikat lähtevät talveksi mantereelle
- Kaikkiaan valkoselkätikan kartoitus on aikaa vievää, kaikkia asuttuja reviireitä ei saa todettua parireviiriksi, pesälöydöstä puhumattakaan
- Valkoselkätikan ja etenkin pesän löytyminen jaksaa aina riemastuttaa ja antaa puhtia tulevaan!

Pesiä: Rautjärvi 2006

Simpele ja Parikkala 2007

Parikkala ja Rautjärvi 2007

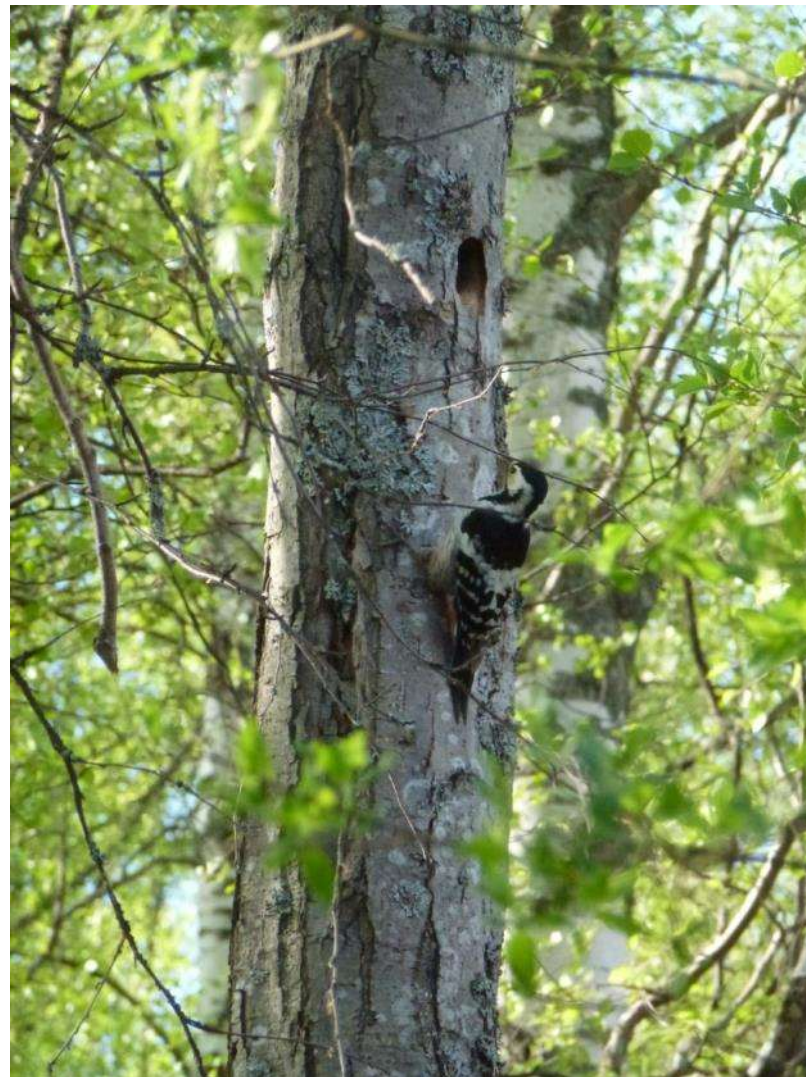
Rautjärvi 2007

Parikkala 2008

Parikkala 2016

Rautjärvi ja Parikkala 2016

Poikasrengastus usein haasteellista

Koiraspoikasen (oik) päälaki punaisempi kuin naaraan (vas)

Väri- ja lukurengastus iso apu reviirien määrittämisessä

Ns. riistakamera väijyy nurkumatta.

Kiitos!

Jari.kontiokorpi@pp.inet.fi

